

1 Вісточка

Сиза дворічна солома на стрісі місцями вже взялася мохом. І хоть можна було вже тричі посіяти жита та й підлатати ті куски, щоб люди не тикали пальцями, та Козики не спішили.

Микола Степанович вобщє періодічески любив називать її «моя черственька буханочка». Катерина Хведорівна злилась і кожен раз бурмотіла шось під носа, кожен божий раз. Бо думала, шо то він її кривля так.

Та всіравно удівительной сили родина — ні разу не чули суїди, щоб вони там горшки побили чи ще чого поінтіресніш.

А як городи порають, то вечно в них під лопату дискусія — то «імперіалізм чи народовладіє», то «промишленна революція в житні обичного чоловіка». Та вони ж і сімня вчена. По чотири класи покончали, письменні.

І як то їх Орину судьба повернула?

Вона жила з батьками, бо Ягила Куплуваського свого рівно сім місяців, як на війну провела. І году в них не пожив у приймах. Занесла судьба-злодейка.

Ходять разговори селом уже третій базарь, шо получила Орина ізвіщеніє, та нікому не розкажує. Даж батькам не сказала. Тіки Оксанці Готвянській збвотнула на паперті, шо вісточка прийшла.

«Та як сообщила, то аж лиця на ній не стало, а глаза, глазіщі — на мокрому місці. Як два Йонинкових ставки в половоддя, не менш».

Ніхто не перепитував, та всі понімали. Не вернецця Ягило її вже ніколи, напевно. І ніхто не поведе її катаця з Гриценкової гори на санках. А як руки померзнуть, то нікому буде взяти їх у свої ручищі й хекати — аж допоки його чорні брови не покрийуться сизим інеєм. І вони вдвох сміятимуться.

Ні з ким у весняній діброві збирати пролісків повні обхвати в Гавронцях. Щоб потом іти по Шляху, схиливши голову йому на плече, і дивиця то на букет, то в його очі. І не понімати, що синіше синього.

Нікого стрічати з косовиці край села з глечиком свіжого молока та кушматом паляниці. І щосили обіймати, вдихати. Заверти, щоб не спугнуть чувство, як полохану диво-птицю, цвіт папороті, що наконець-то стрівся. І радіти моменту.

Як ото казала Оринина баба, Марія Ломачиха: «Жизнь отак возьме і щось миршаве тобі й підсуне. Гівенець козинячих повні кармані замість ліщини в шоколаді».

Так Орина з Оксанкою і стояли на ступеньках до храму, як припнуті. Козичка щось тихо говорила, Готвянчина слухала, виїдаючи взглядом кожне її слово, кожен мімічний рух. Кожен жест. Чувство нужності розговора не покидало Оксану ні на мить.

Сонце вплітало свої золотаві промені в світлорусі коси Орини, домішуючи їм ігристо-золотого. Волоси покірно лежали на її хмарних накрохмалених рукавах з вишитими червоночорними соловейками та зозулями. Намисто блискало дукачами та цокотіло від поривистих вдихів козіярки в нужних моментах її розказу, як щоти під розмашистими розрахунками крамаря. Отакий був розговор двох подруг, що преривався довгими мовчаннями, а Оксана не знала, де й подіти свої мислі з незручності спитати напрома.

Утро неділі поступово переливалося з глевкої заспаної утрішньої служби до порослої шпоришом торгової площаді, де ніде й яблуку упасти. Всі «безбожники» розставили

свої ятіра «на карасика». Тіки заходь у гавань, іди на прикорм, тягни наживку.

Воно наче й не ярмарок сьогодні, а людей з'їхалось: он тамочки возами зі своїм багацтвом із ночі вже розклались охтирчани. Харківці привезли коци мальовані. Ближче до криниці — опішняни з глеками, за ними ось-ось тутечки каплуни з в'яленням. Любаки, як обично, мед і медовуху, а мурахівці свіжину розпродують, аж гай гуде. І воно ще вся ця «толчонка людей» замішана дитячими гоцаннями в квача, припорошена горобцевим кубленням то в пилюці, то в калюжі.

Коняка фиркне, кіт із переляку під ноги людім, хтось йому на хвоста. Няв, гав, кар, «О, Господи!», «Та що ви таке кажете!», «Еге!» Голосно чіпляючи ля-бемоль другої октави, сміється тітка Горпина, наче спеціально перевіря, чи бутилі не надщерблені продають. Регоче Микола Ризиняний, з кожним «ги-ги» видавляючи з себе последні каплі воздуха, ще ось-ось і сплюснецця.

Все вокруг у неділю живе, радіє, блистить, сміецця, балака, підморгує, перекикує, договарюецця, тріскотить. Вобщем, одним словом, село базарює.

Тіки оце Орина, як з хреста знята, крізь ярмаркову толпу радості і клопіткого шарудіння привіденієм йшла по слободі. Нема розради їй ні від Оксанчиних розговорів, ні від її дружнього торкання ладонню за плече, ні від причащення у Владики Івана. На що вона сильно розщитувала.

Тяжко під серцем.

За руку хтось — хвать! Коралі на шиї перецокнулися між собою з переляку:

— Моя хароша, давай я тобі судьбу розкажу, будуще розкладу!

— Шо?

Женщина з інтересним акцентом і ще інтереснішою впертістю продовжувала, як наче Орини й не було в її заглаговременно записаному представленні одного актьора:

— Давай подивимось... — гидопакосно кривить улыбку тьотка, розкрива долоню, вдивляється.

Вистріл поглядом — на Орину, в долоню, на Орину, в долоню. Витріщила беньки. Відсахнулася. Шаг назад, другий, третій.

— Бережи себе, дитино, — і зникла в торгуючо-купуючому океані.

Повз стаціонар та будинок лікаря Орина держала путь до дому. Розпечене серпневе повітря колихало її тонкий тремтячий образ над брукованим шляхом. На горизонті, за гамазеєм, від Яхневого хутора, повзла зла темносиня хмара, діагональними зливними лініями штрикаючи землю. Два припутні перегулькувалися на ясенку, чи то рахуючи Оринчині кроки від одного кутка села до іншого, від Слободи до Яешнівки, чи то теж дивуючись її судьбі, що предназначена.

І тіки Орина звернула за вигін, тіки яешнівська далечінь відкрилася своєю нескончаемого звилистою вереницею дворів із хвіртками й лавками, тіки плетені тини почали по-рідному підставляти лозу обіпертися, а кущі калини блискати для вихвалянь своїми наманікюреними китицями, тіки-тіки.

І не здержалась.

Ото як та банка з яблучним кампотом, що перехиляш-перехиляш, щоб допить саме укусне з дна, і наче контролізуєш купу яблук, що лежать у тій же банці й дивляться на тебе, а ти на них, і трохи ще перехиляш на себе, вони на тебе, а ти на них — і ще трошечки нахиляш банку. І вони як кинуться всі з банки тікати. І ти весь у кампоті, і кохта, і пол, і совість. Усе в тому клятому кампотові — як вирвався, то весь до дна на тобі.

Так і з слізьми.

Ото терпиш-терпиш, думаєш, що все під контролем, всі нерви в коробочці з-під спічок, всі мислі в торбинці, од гріха подальше. Та стоє оце тіки случиться случайності, сікретній комбінації — наприклад, сісти на теплу камінюку під

Гаращенковим тином, щоб той тин на тебе трохи звів свою тень, і котик їхній, такий біленький з рижим надкушеним вухом, треба було йому вийти й потертись об ногу.

І всьо.

Як та банка з кампотом, сидиш ревеш коровою. І кінця краю тим солоним рікам нема. Тіки вспівай винирювать, щоб хлипко ковтнуть воздуха й опять із головою в ревусання.

— Оце таке! Ориночко, та що ж случилось? Мое серденько. А я думаю, хто такий там скигле за вербами. Моя ж ти рибка, любима ластівочка. Іди сюди.

Сівши рядом на зеленкуватого від моху піщаника, приклала зарюмзану Орину до грудей Мотя. Крьосна її. Тож ішла з базарю, тіки не з горем, а з кавуном, та трохи забазарювала, що оце в свинячий голос вертала на обід. А тут таке.

Мотя хрестила не тіки Орину, а й багатьох діток у родині Козиків, вона ж сестра Миколи Степановича. Сама бездітна, в дещтві переболіла поліомелітом, що отразилось на походці, та не змогло зламати її ясну й велику душу. Живе з батьками, шикарно шиє на пів села на машинці «Зінгер», що папко подарив, з чого й копійку має. Степан Опанасович же наділив їй і пів хати, а брати їй таку нагрузку наділили, що й не нарадуєся й не розслабися дуже. Як на празники які, то вона щеголяла ще одним своїм талантом — грала на гармошці й так співала, що солов'ї падали в кропиву, щоб найти, де відпала нижня частина їхнього дзьоба.

Та й вобще до дітей всігда була ладиком, і вони її, конешно, боготворили. Бо еслі й треба на мамку пожаліцця, то до кого? Та що тут і питає. Чи еслі якось на вулиці Семен Балабайчин ото Орину за волоси побузував, то вони з крьосной і придумували, які йому отвіти понаделувать.

А тут таке.

Сидить її голубонька сама старшенька попід тином і горем заливається.

Та якби крьосна й не знала нічого, то все одно й так понято повністю.

— Ластівонька моя, поплач. Поплач. Воно треба. Воно полегша. Бо жити далі нада. Як мінімум ради того, щоб ваше общедитя жило й горя не знало. То воно тобі й жме серце січас, — нашептувала вона.

— Ні, тьотью Мотю, я не вірю в ці бумажки, що видають в управі. Хіба може ціла людина поїхати, обіцати, що обов'язково вернецця, а вернутись бумажняними буквами? Де тільки й написано, що «отдал жизнь свою в славу своего Отечества».

— Тіх-тіх-тіх.

— Я не хочу в це вірити. Он казали в Мурафі тож прошлой весной дали звіщення, а потім на теплого Олексія прийшло письмо, що ошибочно. Що звиняюцця, що живий і здоровий.

— Бува.

— Не міг він отак-от буквами понаписуваними вернуцця.

— Все бува. По-разному случается.

— Ми як тоді последний раз балакали в садку, то він мені тихо сказав сікрет. Знаш який?

— Який?

— Що він хоче, аби в нас було трійко. І що це будуть самі щасливі діти у світі. І я йому досі вірю.

— Вір.

— І він вернецця обов'язково.

— Вернецця.

— Бо не може бути по-другому

Схлипуючи, з закритими очима, Орина, обійнявши Крьосну, поклала голову їй до грудей, у білосніжне решетилівське вишивання, де мальви оперезані виноградною лозою мокли в ріках сльоз молоді вдови.

Сонце, промінням заграючи з вербовим гіллям, освітлювало Яешнівку. Вдячна земля повертала йому тепло. Двоє кошенят ганяли понад калюжею сотні метеликів із чорною цяткою

на кожному крилі. В Оринчиних очах вони хмарами злітали від котенячих гарцювань і осідали уп'єть на край води, доки два охотника мостилися задніми лапами в засаді, перед новим стрибком. І уп'єть, і уп'єть.

Вона тихо дивилась і схлипувала все рідше й тихіш.

Різко встала, вдихнула аж до самісінької глибини, потерла золоті галуни на краю синьої, як води Вільшанки, спідниці, стягнула корсетку, випрямила поставу і сказала:

— Всьо, Крьосна. Пішли. Ато ще кури засміють.

— Ну канешно. Йдем. Бо теля вже мека, чуш? То ж наша Квіточка. Така голосна, як її хазяїн.

— Та да. Дід Степан як вершу одкриє — то всьо, біжи куди очі дивляцця.

— А куди вони січас дивляцця?

— На борщ із книшами — було б непогано.

— Аха-ха-ха-ха.

— Давай, моє сонечко, папкові привіт передавай, і нехай заїде до нас, як возом вертатиме, бо киричівка сипецця, дві корзини поназбирували, оси вже рояцця, — стряхнувши бадиллячко зеленого моху з чорної корсетки Орини, Мотя направила дитину додому.

Розпрощавшись зі старшенькою племінницею, Мотя Степанівна звернула до свого двору, заціпкою легенько цокнула по хвіртці, повернувшись до двору, обперлась усією спиною до дверей і minutу дивилась в край країв, де в садку мекало теля, силою волі розтягуючи цепок, бо гарбузи росли в пів ноги від його носа. У край країв, до самісінької соняшникової стіни, де кожен височезний сон схилив грінку над телячим старанням.

Мотя, ледь ворущачи губами, сама собі сказала: «Моя голубочко, ти справися. Того що ці всраті життєні перепетії ще не знають, хто такі Козики. Не на тих навалились».